

IHMISOIKEUSKESKUS
MÄNNISKORÄTTSCENTRET
HUMAN RIGHTS CENTRE

MÄNNISKORÄTTSCENTRET

Verksamhetsplan 2021

MÄNNISKORÄTTSCENTRET VERKSAMHETSPLAN 2021

Godkänd vid människorättsdelegationens möte 21.12.2020

Människorättscentrets budgetproposition 2021	4
Huvudlinjerna för Människorättscentrets verksamhet	4
Verksamhetsplan 2021	5
Allmän uppföljning av tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna	5
Informationsunderlag om situationen i fråga om de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna i Finland	5
Den nationella barometern för grundläggande rättigheter	6
Periodisk rapportering till internationella övervakningsorgan för konventioner	6
Allmänt främjande av de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna	7
Stärkande av myndigheternas och olika yrkesgruppers kunskaper om mänskliga rättigheter	7
Samarbete med forskningsinstitut och forskare som bedriver forskning om de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna	7
Uppföljning och främjande av rättigheterna för personer med funktionsnedsättning	8
Stärkande av det rättsliga perspektivet	8
Delaktighet och deltagande för personer med funktionsnedsättning	8
Förbättring av utbildningsnivån och delaktigheten i arbetslivet för personer med funktionsnedsättning	8
Utveckling av forskningen kring funktionsnedsättningar och insamlingen av uppföljningsinformation	8
Uppföljning och främjande av rättigheterna för äldre personer	9
Uppföljning och påverkan av lagstiftningen	9
Stärkande av kunskapsbasen om äldre personers rättigheter	9
Uppföljning av tillgodoseendet av äldre personers rättigheter	9
Stärkande av delaktigheten	10
Främjande av internationell reglering av äldre personers rättigheter	10
Företagsansvar och äldre personer	10
Människorättsdelegationens verksamhet och övrigt samarbete	10
Deltagande i internationellt och europeiskt samarbete	11
Information och kommunikation	12

Människorättscentrets budgetproposition 2021

Verksamhetskostnaderna i Människorättscentrets budgetproposition för 2021 är **962 000 euro**. Personalkostnaderna uppgår till 769 000 euro och konsumtionsutgifterna till 193 000 euro. Konsumtionsutgifterna ligger på samma nivå som 2020, lönekostnaderna ökade med 92 000 euro.

Människorättscentret har 2021 **sju ordinarie tjänster** (direktör, fem sakkunniga och en administrativ assistent) samt **två nya visstidsanställningar som ung expert**.

År 2021 inleds **programmet för unga experter**, där två unga som är intresserade av och kunniga om de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna anställs för ett 12-18 månader långt tjänsteförhållande vid Människorättscentret. Programmet har ett starkt utbildande innehåll. Såsom det ser ut nu kommer riksdagens bestämmelse om distansarbete på grund av coronapandemin att fortsätta fram till den 30 juni 2021, och då inleds programmet för unga experter hösten 2021.

Det kommer också att startas ett nytt internationellt **besöksprogram för människorättspåverkare**. Till programmet inbjuds årligen för 1-6 månader en nuvarande eller tidigare erfaren expert/ledare vid en nationell människorättsinstitution för att bekanta sig med arbetet för de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna i Finland, dela med sig av sina erfarenheter och god praxis och utveckla verksamheten tillsammans med Människorättscentret (Finlands nationella människorättsinstitution) inom något av dess verksamhetsområden.

Administrativt är Människorättscentret en del av riksdagens justitieombudsmans kansli och får en del tjänster via kansliet. Människorättscentret fick nya verksamhetslokaler i riksdagens C- och D-byggnad från början av februari 2020. I de nya lokalerna finns arbetsstationer för nio personer.

Huvudlinjerna för Människorättscentrets verksamhet

Huvudlinjerna för Människorättscentrets verksamhet är:

- allmän uppföljning och främjande av tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna samt stärkande av rättsstatsprincipen
- uppföljning och främjande av rättigheterna för personer med funktionsnedsättning och äldre personer
- stärkande av samarbetet mellan aktörer inom de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna, även genom människorättsdelegationens verksamhet
- europeiskt och internationellt samarbete i frågor som gäller de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna samt rättsstaten.

Verksamhetsplan 2021

Allmän uppföljning av tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna

Informationsunderlag om situationen i fråga om de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna i Finland

- Ett informationsunderlag om situationen vad gäller de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna i Finland utvecklas och upprätthålls. I början av 2021 tas centrets eget underlag för utvärdering och rapportering i bruk och arbetsprocesserna för uppföljningen etableras.
- Utvärderingen av hur de internationella människorättskonventionerna och rekommendationerna från övervakningsorganen för konventionerna påverkar Finlands utveckling av mänskliga rättigheter fortsätter och man strävar efter att främja effekterna av konventionerna och rekommendationerna. Det internationella forskningsprojektet om effekterna av FN:s människorättskonventioner avslutas och en bok om resultaten av projektet publiceras våren 2021. Information om de resultat av utredningen som gäller Finland ges och ett diskussionstillfälle ordnas.
- Rättsstatsperspektivet och dess nära samband med tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna stärks både i hemlandet och i det europeiska samarbetet. Europeiska nätverket för nationella människorättsinstitutioner (ENNHRI) sammanställer våren 2021 redan den andra gemensamma rapporten för Europeiska kommissionens granskning av rättsstaten. Människorättscentret deltar i beredningen av rapporten och skriver den del som gäller Finland.
- I januari 2021 publiceras resultaten av SIHTI-projektets undersökning om situationen vad gäller företagens människorättsansvar i Finland. Människorättscentret har under 2020 deltagit som sakkunnig i projektet. Människorättscentret utnyttjar forskningsresultaten för eventuella fortsatta projekt som gäller företagsansvar.

Den nationella barometern för grundläggande rättigheter

- Den nationella barometern för grundläggande rättigheter som genomfördes tillsammans med justitieministeriet 2019-2020 kompletterar den enkätundersökning om de grundläggande fri- och rättigheterna riktad till hela befolkningen i alla EU-länder som Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter (FRA) genomförde under samma tidsperiod. I projektet Barometern för grundläggande rättigheter produceras ny och jämförbar information om situationen för språkliga minoriteter (arabiska, svenska och ryska) och personer med funktionsnedsättning i förhållande till hela befolkningen. De första forskningsresultaten publiceras i början av 2021. Utöver den gemensamma huvudrapporten publicerar Människorättscentret två egna temasammanställningar som behandlar tillgodoseendet av rättigheterna för personer med funktionsnedsättning och dessa personers allmänna medvetenhet om de egna rättigheterna.

Periodisk rapportering till internationella övervakningsorgan för konventioner

- Man deltar i FN:s och Europarådets aktuella processer för periodisk rapportering och informerar om de rekommendationer som Finland fått av dem. Regeringens rapporter om Finlands ESK-rättigheter och MP-rättigheter behandlas av behöriga kommittéer i februari-mars 2021. Människorättscentret har redan 2020 lämnat in ett eget utlåtande till ESK-kommittén och gör också ett utlåtande om Finlands landsrapport om MP-konventionen samt deltar i de samråd som kommittéerna ordnar. Människorättscentret ordnar tillsammans med Förbundet för mänskliga rättigheter ett evenemang om rekommendationerna från ESK-kommittén i maj.

Allmänt främjande av de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna

Stärkande av myndigheternas och olika yrkesgruppers kunskaper om mänskliga rättigheter

- Projektet för att utveckla demokrati- och människorättsfostran inom lärarytbildningen fortsätter till slutet av juli 2021. Som en del av projektet utarbetas material för lärare om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och rätten till inkluderande undervisning samt om ursprungsfolket samernas rättigheter.
- I ett samprojekt med riksdagens justitieombudsman har man utvecklat ett verktyg för självvärdering i syfte att stärka självbestämmanderätten för personer med intellektuell funktionsnedsättning, i synnerhet inom boendeservicen. Under 2021 stöds de åtgärder som tjänsteleverantörer och -producenter som ordnar specialomsorger vidtar för att ta i bruk verktyget och de erbjuds utbildning i stärkande av självbestämmanderätten.
- För att främja de äldres rättigheter samarbetar man genom att utveckla utbildningsinnehållet, ordna utbildningar för centrala aktörer och erbjuda utbildningsinnehåll på webben för mer omfattande användning.
- Utbildningsprojektet om de äldres självbestämmanderätt inom boendeservice med heldygnsoomsorg inleddes med en enkät till personalen vid de enheter som deltog i projektet hösten 2020. Resultaten av enkäten publiceras i början av 2021 och utifrån resultaten bereds utbildningsmaterial. Våren 2021 börjar man ordna utbildningar och utnyttja enkäten i påverkansarbetet.

- Människorättscentrets föreläsningsserie om de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna från 2017 uppdateras till nödvändiga delar med början från Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna. Som fördjupat material produceras utbildningsmaterial om de mänskliga rättigheternas rättsligt förpliktande karaktär och om begränsning av de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna samt om rättsstatsprincipen och dess förhållande till tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna.

Samarbete med forskningsinstitut och forskare som bedriver forskning om de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna

- Samarbetet med forskningsinstitut och forskare som bedriver forskning om de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna vidareutvecklas. Det genomförs projektsamarbete och forskningsresultat utnyttjas i den egna verksamheten. Information förmedlas vidare till aktörer som utnyttjar forskningen.
- Man gör egna utredningar om aktuella teman och ämnen som man upptäcker det saknas information om. En utredning om rättspraxis gällande 106 § i grundlagen blir klar i början av året.

Uppföljning och främjande av rättigheterna för personer med funktionsnedsättning

Finlands nationella människorättsinstitution (Människorättscentret, människorättsdelegationen och riksdagens justitieombudsman) har gemensamt anvisats den lagstadgade uppgiften att främja, skydda och följa att FN:s konvention om rättigheterna för personer med funktionsnedsättning verkställs.

Stärkande av det rättsliga perspektivet

- Man följer upp hur lagstiftningen (inkl. lagen om självbestämmanderätt) och andra bestämmelser är förenliga med de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna och lägger fram initiativ för att utveckla dem.

Delaktighet och deltagande för personer med funktionsnedsättning

- Medvetenheten om förpliktelse enligt FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning förbättras, i synnerhet vad gäller delaktighetsskyldigheten.
- Man främjar hörandet av personer med funktionsnedsättning samt deras delaktighet i beslutsfattande som gäller dem och stödjer handikapporganisationernas kompetens och möjligheter att påverka beslutsfattande som gäller dem själva.
- Människorättscentrets och justitieombudsmannens deltagande i den verksamhet som bedrivs av Människorättskommittén för personer med funktionsnedsättning (VIOK) utvecklas och stärks i tillämpliga delar.

Förbättring av utbildningsnivån och delaktigheten i arbetslivet för personer med funktionsnedsättning

- Man deltar i diskussioner om utbildning och arbetsliv för personer med funktionsnedsättning och bidrar till att lösa de problem som förekommer.
- Man samarbetar med diskrimineringsombudsmannen för att förbättra rättigheterna i arbetslivet för personer med funktionsnedsättning. Man genomför ett gemensamt projekt vars mål är att öka medvetenheten om och förståelsen för rimliga anpassningar och att denna rättighet tillgodoses i arbetslivet.

Utveckling av forskningen kring funktionsnedsättningar och insamlingen av uppföljningsinformation

- Forskning kring funktionsnedsättningar och insamling av information som tillgodoser behoven i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning främjas och genomförs. I samarbete med Handikappforum genomförs en enkät om användningen av rättsmedel bland personer med funktionsnedsättning och om de erfarenheter barn med funktionsnedsättning och deras föräldrar har av skolan, och det sammanställs temasammanfattningar av resultaten.

Uppföljning och främjande av rättigheterna för äldre personer

Under våren 2019 inledde Människorättscentret sitt arbete för att främja äldre personers rättigheter som ett separat prioriterat område. Målet är att stärka det juridiska perspektivet, aktivt delta i samhällsdebatten om de äldres situation och påverka den attitydförändring som behövs.

Människorättscentrets arbete stöds av människorättsdelegationens sektion för äldre personers rättigheter.

Uppföljning och påverkan av lagstiftningen

- Man följer upp hur lagstiftningen (inkl. reformen av äldreomsorgslagen och lagen om självbestämmanderätt) och andra bestämmelser är förenliga med de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna och lägger fram initiativ och utlåtanden för att utveckla dem.

Stärkande av kunskapsbasen om äldre personers rättigheter

- Den rättighetsbaserade diskussionen, forskningen och utnyttjandet av forskningsdata i anslutning till äldre personers rättigheter främjas genom samarbete med olika forskningsinstitut och forskare.
- En rapport om enkätundersökningen om de äldres självbestämmanderätt inom boendeservice med heldygnsomsorg publiceras och utifrån rapporten utarbetas utbildningsmaterial kring temat under våren 2021.

- Man medverkar i ett projekt som undersöker äldre personers tillgång till domstol. I projektet deltar Krimo, Östra Finlands universitet och Tammerfors universitet. Projektets första skede inleddes i december 2020.

Uppföljning av tillgodoseendet av äldre personers rättigheter

- Man följer upp och stärker tillgodoseendet av äldre personers rättigheter samt tillgång och kvalitet inom äldreomsorgen.
- Behovet och användningen av tjänster som tillhandahålls äldre personer i hemmet följs upp genom en enkätundersökning som Människorättscentret och justitieombudsmannen genomför tillsammans. Enkäten och rapporten om den färdigställs under det första halvåret av 2021.
- I uppföljningen av äldre personers rättigheter beaktas minoritetsgrupper, samer och mångfalden bland äldre personer i allmänhet.
- Man rapporterar om hur äldre personers rättigheter tillgodoses i periodiska rapporter och deltar i verksamheten inom FN:s arbetsgrupp Open-ended Working Group in Ageing (OEWG).

Människorättsdelegationens verksamhet och övrigt samarbete

Stärkande av delaktigheten

- Man stärker främjandet av de äldres delaktighet i myndighetsverksamheten och samarbetar med organisationer och äldreråd.
- Kommunernas äldreråds verksamhet och verksamhetsförutsättningar utreds genom en enkät. Projektet inleddes hösten 2020 och rapporten färdigställs våren 2021. Rapporten utnyttjas på olika sätt i påverkansarbetet och kommunikationen. Det skrivs en serie artiklar om äldreråd och personer som verkar i dem på olika håll i Finland.

Främjande av internationell reglering av äldre personers rättigheter

- Man ger en bakgrund till den aktuella debatten om FN:s konvention om äldre personers rättigheter och vilka eventuella fördelar och svårigheter som anses förknippas med denna konvention.
- I slutet av 2021 ordnas ett internationellt evenemang om internationella och europeiska människorättsnormer som gäller äldres rättigheter och om behoven av att utveckla dessa.

Företagsansvar och äldre personer

- Med hjälp av forskningsresultaten från SIHTI-projektet inleds ett projekt i anslutning till företagsansvar inom omsorgsbranschen.

- Människorättsdelegationens arbete utvecklas så att det blir ännu effektivare och mångsidigare tillsammans med delegationens medlemmar och dess två permanenta sektioner. Man tar ställning till aktuella och viktiga frågor som gäller de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna. Delegationen godkänner sin egen årliga arbetsplan. Sektionerna gör också upp egna årliga arbetsplaner.
- Man fortsätter det systematiska samarbetet för att främja och följa upp de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna i Finland (oberoende aktörer för grundläggande och mänskliga rättigheter, myndigheter, riksdagen, universiteten, forskningsinstitut, organisationer, medierna), och även den regionala och lokala nivån beaktas (kommuner, äldreråd och råd för personer med funktionsnedsättning).
- I början av 2021 görs en utredning om aktörer inom de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna i Finland genom att utnyttja och fördjupa justitieministeriets utredning från 2015.

Deltagande i internationellt och europeiskt samarbete

- Man deltar i ENNHRI:s och GANHRI:s evenemang och i arbetsgruppernas verksamhet i enlighet med de områden som prioriteras inom den egna verksamheten. Människorättscentret leder ENNHRI:s juridiska arbetsgrupp och är aktivt i arbetsgrupperna för äldre personer och personer med funktionsnedsättning samt för företagans ansvar vad gäller mänskliga rättigheter.
- Projektsamarbetet med ENNHRI fortsätter i syfte att främja rättsstatsprincipen och de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna i Europa. Man stödjer ENNHRI:s sekretariat när det sammanställer en gemensam rapport om de nationella människorättsinstitutionerna för Europeiska kommissionens granskning av rättsstaten.
- Man samarbetar regionalt eller bilateralt samarbeta med andra nationella människorättsinstitutioner. Den uppföljningsmodell som Nordirlands nationella människorättsinstitution gjort upp fortsätter utvecklas för eget bruk (Belfast-uppföljningsunderlaget).
- Samarbetet med EU:s byrå för grundläggande rättigheter fortsätter i syfte att stärka dimensionen av de grundläggande fri- och rättigheterna och främja tillämpningen av EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna på nationell nivå. Hösten 2021 ordnas ett gemensamt evenemang om en undersökning som byrån för grundläggande rättigheter gjort om de nationella människorättsinstitutionerna.
- Man samarbetar med EU, Europarådet och FN:s organ för mänskliga rättigheter enligt de områden som prioriteras inom den egna verksamheten. Man främjar verkställandet av i synnerhet de beslut som Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna fattar och de rekommendationer som övervakningsorganen för konventionerna utfärdar.

Information och kommunikation

- Den allmänna medvetenheten om de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna förbättras genom information och kommunikation om aktuella frågor som gäller de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna på olika sätt och genom deltagande i samhällsdebatten och -dialogen.
- Man informerar i synnerhet om rättigheterna för personer med funktionsnedsättning och äldre personer både allmänt och riktat till olika intressentgrupper som kan vidareförmedla information, råd och handledning.
- Man utnyttjar centrets läge genom att erbjuda information riktad till riksdagen.
- Kommunikationens tillgänglighet och begriplighet förbättras. Man främjar på ett allmänt plan medvetenheten om rättigheterna för personer med funktionsnedsättning och äldre personer i syfte att åstadkomma en attitydförändring.

IHMISOIKEUSKESKUS
MÄNNISKORÄTTSCENTRET
HUMAN RIGHTS CENTRE

00102 Eduskunta, Helsinki
www.ihmisoikeuskeskus.fi

00102 Riksdagen, Helsingfors
www.manniskorattscentret.fi